

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

В наш час є очевидною необхідність створення нової моделі стійкого розвитку суспільства, надзвичайно актуальним є дослідження проблем, пов'язаних з підвищенням професійної компетентності майбутніх спеціалістів, їхньої підготовки до діяльності у сучасних соціально-економічних умовах. Досліджуючи стандарти вищої професійної освіти протягом останніх років, не можна не відмітити значне зростання рівня вимог до володіння іноземною мовою студентами нелінгвістичних навчальних закладів. При цьому володіння іноземною мовою охоплює не тільки вміння здобувати професійну інформацію. В умовах розширення сфер співробітництва з зарубіжними партнерами надзвичайно актуальною стає здатність взаємодіяти з іноземними колегами. Відповідно одним з найважливіших елементів професійної компетентності майбутніх фахівців є володіння іноземною мовою на рівні, доступному для сприйняття реципієнтом. На жаль, аналіз наявних у студентів мовленнєвих умінь та навичок свідчить про недостатній рівень їх сформованості.

Отже, формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх фахівців, необхідної їм для обробки та використання інформації іноземною мовою є актуальною проблемою сучасної професійної вищої школи.

Дослідженню проблем формування іншомовної професійної компетенції та підвищення якості професійної іншомовної підготовки присвячено праці багатьох вчених, серед яких І.П. Бикова, Є.Г. Галізіна, О.Ю. Іскандарова, О.Г. Оберемко, Ю.І. Пассов, Є.С. Полат, О.Б.Тарнопольський, Н.І. Шевченко та ін. Проте ці проблеми ще й досі потребують вирішення. В нашій статті ми розглядаємо шляхи формування

іншомовної професійно-комунікативної компетенції та інтенсифікації і підвищення якості професійної іншомовної підготовки майбутніх спеціалістів, які, на нашу думку, є найбільш оптимальними.

Враховуючи специфіку викладання іноземної мови у нелінгвістичному ВНЗі, викладач має створювати такі умови, щоб процес навчання по можливості був імітацією діяльності майбутніх спеціалістів і максимально наближався до їхньої майбутньої професійної діяльності, особливості якої теж повинні бути обов'язково враховані. В ситуаціях професійного характеру, створених викладачем, має відбуватися моделювання соціального і предметного змісту майбутньої професійної діяльності, що дозволить студентам усвідомити її сутність і вимоги, побудувати образ професіонала, здатного ефективно здійснювати цю діяльність, співвіднести його з образом власного «Я» і розробити стратегію дій, спрямовану на досягнення бажаного результату.

Створення ситуацій професійного характеру в процесі вивчення іноземної мови студентами нелінгвістичних навчальних закладів здійснюється в рамках контекстного підходу в навчанні, розробленого А.А.Вербицьким. З позицій контекстного навчання студент розглядається як суб'єкт пізнавальної діяльності, який займає активну творчу позицію і має суб'єктні, діалогічні відносини з викладачем. Контекстний підхід передбачає трансформацію навчальної діяльності в професійну, що в свою чергу означає не просто заміну одного типу діяльності на інший, а зміну самої позиції особистості, яка з споживача інформації перетворюється на її здобувача і користувача. В контекстному підході асимілюються найефективніші стратегії сучасної педагогіки вищої школи, він найпозитивніше впливає на розвиток мотивації студентів та підвищує рівень їхньої професійної мовленнєвої компетенції.

А.А.Вербицький розробив ряд основних принципів контекстного навчання, до яких належать: принцип педагогічного забезпечення особистісного включення студента в навчальну діяльність; принцип

послідовного моделювання в навчальній діяльності студентів цілісного змісту, форм та умов професійної діяльності; принцип проблемності змісту навчання і процесу його розгортання в освітньому просторі; принцип адекватності форм організації навчальної діяльності цілям і змісту освіти; принцип провідної ролі спільної діяльності, міжособистісної взаємодії і діалогічного спілкування суб'єктів освітнього процесу; принцип педагогічно обґрунтованого поєднання нових і традиційних педагогічних технологій; принцип єдності навчання і виховання особистості професіонала [1].

До базових форм діяльності студентів в контекстному навчанні відносяться:

- навчальна діяльність академічного типу;
- квазіпрофесійна діяльність;
- навчально-професійна діяльність.

Навчальна діяльність академічного типу, прикладом якої є інформаційна лекція, передбачає процес здобування і засвоєння інформації з одночасним обговоренням теоретичних питань, проблемних за своєю сутністю. І як результат – відбувається вправлення в моделюванні дій майбутніх спеціалістів.

Квазіпрофесійну діяльність найяскравіше представляє ділова гра, в якій за допомогою імітаційної та ігрової моделей відтворюється предметний, соціальний та психологічний зміст професійної діяльності спеціаліста.

Під час навчально-професійної діяльності студент виконує реальні дослідницькі чи практичні функції, бере участь в наукових дослідженнях, проходить своєрідну професійну практику, при цьому залишається в ролі того, хто навчається, але уже з проєкцією на позицію спеціаліста.

Існує також ряд проміжних форм діяльності, якими є конкретні форми навчання студентів, що характеризуються все більш чіткими рисами професійної діяльності і забезпечують динаміку від однієї базової

форми до іншої. До проміжних форм відносять семінар-дискусію, спецкурси, участь в НДР, колоквиуми тощо [1].

Аналізуючи контекстне навчання при вивченні іноземної мови, ми спираємось на дослідження Ю.В.Маслової. В розробленому дослідницею експериментальному навчанні іноземної мови з позиції контекстного навчання моделюються цілісні фрагменти предметного, соціального та психологічного змісту професійної діяльності, що освоюється студентами. Одиницею роботи викладача і студентів є проблемна ситуація, структурними компонентами якої є сам студент, інші студенти та змодельоване професійне середовище. Діючи в цьому середовищі, студенти засвоюють не тільки певну інформацію з предмету та форми професійного спілкування, їхнє мовне оформлення, а й засоби та прийоми спілкування в умовах міжособистісної взаємодії. Оскільки спілкування – це не тільки обмін інформацією, а і процес взаємовпливу його учасників, то можна стверджувати, що під час комунікації поряд з засвоєнням норм спілкування іноземною мовою формуються і розвиваються комунікативні здібності студентів, їхні майбутні професійні якості. У вивченні іноземних мов базовими формами навчальної діяльності є, на думку Ю.В.Маслової, практичні заняття з іноземної мови, та квазіпрофесійна діяльність, представлена рольовою та діловою іграми [2].

Діапазон навчально-практичних цілей при вивченні іноземної мови студентами нелінгвістичних навчальних закладів є досить широким, хоча головною метою, як бачимо, залишається навчання студентів спілкуванню. Спілкування, що є складовою професійної діяльності, являє собою складний процес встановлення і розвитку контактів між людьми, що породжується потребою у спільній діяльності і охоплює обмін інформацією, її сприйняття і розуміння. Одним з найбільш оптимальних шляхів формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції студентів є включення їх в діалогічне професійно значуще спілкування. Організація навчального процесу на основі діалогічного спілкування

сприяє перетворенню студента на активного суб'єкта навчальної діяльності, активізації його мислительних процесів, збагаченню структури його ціннісних орієнтацій, розвитку професійних мотивів.

Розвиваючи комунікативні навички студентів слід пам'ятати, що монологічний елемент мовлення є не менш важливим, ніж діалогічний. Тому в процесі навчання студентів іноземної мови необхідно поступово збільшувати об'єм монологічної репліки в діалозі і приділяти більше уваги суто монологічним формам усного мовлення (реферуванню, анотуванню, опису схем, явищ чи процесів).

Найновітніші комунікативні технології формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції передбачають не тільки моно-, діалогове, а й полілогове навчання, що також сприяє включенню особистості до професійної діяльності, породженню мотиву здійснення цієї діяльності [3].

Досить ефективним шляхом підвищення іншомовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх фахівців є застосування новітніх інформаційних технологій в навчанні, які розглядаються як інструмент підвищення мотивації у студентів, формування стійких мовленнєвих навичок і вдосконалення володіння іноземною мовою. При застосуванні таких технологій мова стає не просто навчальною дисципліною, а живим інструментом спілкування.

Звісно, основна роль в організації навчального процесу відводиться викладачеві, оскільки саме він займає проміжне місце між студентом та предметом, який вивчається. Проте важливість самоорганізації діяльності студентів, здійснення ними самостійної роботи в процесі вивчення іноземної мови неможливо недооцінити. Самостійна робота при вивченні цієї дисципліни дає змогу залучати студентів до науково-дослідницької діяльності засобами іноземної мови, сприяє розвитку таких умінь, як пошук інформації, її аналіз, оцінка інформативності матеріалу, професійно-орієнтоване спілкування на основі здобутої інформації.

Внаслідок самостійної роботи з іншомовними професійно-орієнтованими джерелами також відбувається творче переосмислення студентами інформації, її особистісна оцінка і подальше використання.

Для організації ефективного процесу формування навичок іншомовної комунікації необхідна технологія навчання, адекватна умовам майбутньої професійної діяльності студентів, побудована як на загальновідомих, так і на специфічних принципах, що забезпечують результативність вивчення іноземної мови.

Отже, дотримання принципів контекстного підходу у навчанні іноземної мови студентів нелінгвістичних навчальних закладів з використанням новітніх інформаційних технологій та за належної організації самостійної роботи студентів з вивчення цієї дисципліни, є, на нашу думку, основними умовами формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход /А.А.Вербицкий. – М.: Высшая школа, 1991. – 207 с.
2. Маслова Ю.В. Содержание и формы иноязычной речевой деятельности студентов пед. вуза в контекстном обучении (на материале английского языка): Автореф. дис. ...канд.пед.наук. – Липецк, 2000. – 26 с.
3. Пендюхова Г.К. Методологические основы формирования иноязычной профессионально-коммуникативной компетенции в неязыковом вузе: Автореф. дис. ...канд.пед.наук. – М., 2006. – 17 с.